

Siyasi İstikrar İndeksi (Sii) Saygıdeğer Kullanıcılarımıza

İmalat, İnşaat ve Ticaret, Borçlanma ve Banka Kredileri

Bazı husus uzun uzadıya anlatılmaz, kısaca nakli yeterlidir. Sorguladığımız, ana sektörler üzerinden reel sektör bankacılık etkileşiminde makûliyet ve rasyonalitedir. Veriler TÜİK ve BDDK'dan alınmıştır.

Dönem 2020, Milyar TL, Sektörler	Dönen Varlık	Duran Varlık	KV Borç	UV Borç	Toplam Borç	Özkaynak	Aktif/Pasif Toplamı	Banka Kredileri	Sektörel Pay/Banka Kredi	Banka Kredi / Borçlar
İmalat	2.090	1.375	1.375	636	2.011	1.004	3.015	755	20,25%	37,54%
İnşaat	983	449	768	382	1.150	282	1.432	302	8,11%	26,26%
Toptan-Perakende Ticaret	1.888	461	1.417	328	1.745	604	2.349	460	12,34%	26,36%
Tüm Sektörler	6.380	4.216	4.925	2.813	7.738	2.857	10.595	3.727	100%	48,16%

Reel sektör imalat firmalarımızın 2020 sonu itibariyle 2.011 milyar TL borçları var, bunun %37,54'i bankalardan kullandıkları kredilerden kaynaklanmakta. İmalat sektörü, dönen varlıklarıyla, kısa vadeli borçlarını ve kredilerini tam olarak cevaplayabilmektedir. Enflasyon etkisi dikkate alınır, rahatlık artmaktadır. Öz kaynakları banka kredilerinin üstündedir. İmalat sanayi 2019 cirosu 2.565 milyar TL, bunun 1.809 milyar TL'si iç 724 milyar TL'si ihracattan gelmekteydi. 2020 cirosu iç-dış (2.216+818+vd.) toplam 3.092 milyar TL'dir. **Kârlılık, 2019'da 118'den 2020'de 185 milyar TL'ye yükselmiştir** (vergiler 19-30 milyar TL bandındadır). **Kambiyo zararı 2019'da 174 milyar TL idi, 2020'de 303 milyar TL'dir.** İmalat sektörünün **faiz ödemeleri 2019'da 102'den 2020'de 132 milyar TL'ye yükselmiştir.** 132 milyar TL yıllık faiz, 755 milyar TL kredi; maliyet %17,5 olarak görünmektedir. Ciro, maliyet yapısı ve kârlılığı dikkate alındığında imalat sanayiinin banka kredilerinin %20 payı hayli düşüktür. İmalat sanayinin milli gelirdeki payı dikkate

alındığında kredileri makûl, firma-firma borçlanma düzeyleri nispi düşüktür.

İnşaat sektörümüzün toplam borcu 1.150 milyar TL, bankalara borçları 302 milyar TL görünmekte, banka borçlarının toplam borçlara oranı %26,26'dır. Sahadan şunu bilmekteyiz; toptan ve perakende sektörünün 460 milyar TL kredisinin 252 milyar TL'si "Toptan Ticaret ve Komisyonculuk" kaynaklı görünmekte, içinde "müteahhitlik sektör" kredileri de bulunmaktadır. IMF daha önce bu hususu ikaz etmiş, banka kredi sınıflamalarında sektörel düzeltme istemişti. Toptan-Perakende Ticaret" borçlarının da kayda değer kısmı inşaat/müteahhitlik sektörü kaynaklıdır. İnşaat sektör öz kaynakları kredilerinin çok altındadır. Öte yandan, borçları 1.150 milyar TL olan inşaat sektörünün, 983 milyar TL dönen varlığı bulunmaktadır. Yani, inşaat sektörü, banka kredilerini, dağınık kalemlere yayılmışlığını gözeterek rahatlıkla öder görünse de dönen varlıklar toplam borçlarını ödeyememektedir. İnşaat sektöründe borçların 768 milyar TL'si kısa vadeli, uzun vadeli 382 milyar TL, böyle bakıldığında inşaat sektörünün banka kredileri cari borçlarına nazaran daha uzun vadede yapılandırılmış, böylelikle işletilmektedir. İma ettiğimiz, inşaat sektör gelirleri banka kredilerini öncelikle ödemek üzere "bloke edilmiş olsa da", fiiliyat, sektörün cari kısa vadeli borçlarına dönüklüğünü sinyalleşmektedir. İnşaat sektörünün kendi içinde firma-firma borç/alacak etkileşimi, imalat sanayiine nazaran çok daha yüksektir.

Oysa şöyle bakılmalı; imalat sanayi örgütlü/organize işletmeler. Hâlbuki müteahhitler, üretim ve bileşimini borç/alacak ve bunların alt firmalara dağıtım bakımından imalat sanayiinden daha organizedir. **Güven**; ağırlıkla inşaat için, inşaat için, üretim için güven pek organize değildir. İnşaat sektör dönen varlıkları

“ticari stok” addedilmekte, yeniden değeri lenememektedir. İnşaat sektörünün nispi düşük duran varlıkları, yeniden değerlendirme yoluyla kayda değer öz-kaynak üretici değildir. Eğer, sektörün ticari stokları yeniden değerlendirilebilse, inşaatçılar da yüksek öz-kaynak üretici görünecek, çok daha fazla teminat elde edebilecek, sektör bu konuda talepkâr, yüksek riskli potansiyelde izlemededir. 2020 sonunda, küre hemen tamamında olduğu gibi inşaat sektör elindeki stoklarının yüksek değer kazandıkları malumunuzdur. Aksi düşünülmemelidir; inşaat/konut fiyatları az artmış olsa, artmasa, dönen varlıkların borç toplamını cevaplayamadığı sektörde “açık” nereye varacaktı? Yükselen konut/emlak fiyatlarının ne kadar toparlayıcı olduğu ortadadır. İnşaat sektör 2019 cirosu 485, **2020 cirosu 510 milyar TL’dir.** İnşaat sektörünün satışlarının iç ve dış satış dağılımı (2019’da 442+31+vd) **2020’de 466 milyar TL iç, 35 milyar TL dış satım** (+10 milyar TL diğer) şeklindedir. Satış maliyetleri 2019’da 421’den 2020’de 444 milyar TL’ye yükselmiştir. Maliyet artışı %5 civarında, ederi ortadadır. Satılan ticari mamul maliyetleri 85’ten 100 milyar TL’ye, satılan hizmet maliyetleri 245’ten 254 milyar TL’ye yükselmiştir. İnşaat maliyet yapısı enteresandır! İnşaat finansman giderleri 2019’da 24’ten 2020’de 28 milyar TL’ye yükselmiş. **2020’de 302 milyar TL banka kredisinde 28 milyar TL faiz/finansman maliyeti,** pek nadir beceridendir. Bu faiz maliyet yapısı, Türkiye rekoru denebilecek düzeydedir. **İnşaat sektör kambiyo zararlarıysa enteresan, 34 milyar TL’den 65 milyar TL’ye yükselmiş.** İnşaat sektör **kârlılığı 2019’da 18 idi,** düşük mamul maliyeti ve faiz ödemelerine rağmen **2020’de 9 milyar TL’ye gerilemiştir.** İnşaat sektör maliyet artışları hizmet esaslı arttığından, “kâr transferi” burada, doğal olarak, bankaların radarı burada kırılmaktadır! **Kârlılığına bakıldığında** (buna göre vergisi de düşüktür, 2019 ve

2020'de yaklaşık 5-6 milyar TL) **inşaat sektörüne verilen krediler firma kârlılık bazlı değil, teminat esaslıdır.**

Toptan-perakende ticaret sektörümüzün dönen varlıklarını yüksekliği doğal, kısa vadeli borç yüksekliği de buna paralel, yine doğaldır. Sektörün kredi kullanımı inşaatla aynı, imalat sanayinin altında, makûldür. Toptan-ticaret ve perakendede organize perakendenin yüksek konsinye alış veriş, buna mukabil, dijital mecraların (Trendyol, Hepsiburada sair) yıllık 17-25 milyar TL ciroları çok kısa sürede yakaladıkları, bunların, düşük marjla çalışmalarına rağmen ürünü stoklamadıkları, stok yükünü üreticide bıraktıkları eklenmelidir. Bu yönüyle organize perakendenin pay ve etkinliği artan dijital/elektronik ticaret platformları sayesinde yüksek kayıtlı ekonomi, yüksek vergileme potansiyelleri ikaz edilmelidir. Bu dinamikle, bankaların kredi tercihlerinde toptan perakende ticaret lehine bir miktar değişim olabileceğini tahmin etmekteyiz. Toptan ticaret sektöründe 2019 satışları 3.498 milyar TL idi. Bunun 2.904 milyar TL'si iç, 535 milyar TL'si dıştımdı (58 milyar TL diğer). 2020'de sektörün satışları toplam 4.348 milyar TL, 3.672 iç 608 milyar TL'si dış satımdır (69 milyar TL diğer). Satışların maliyet artışları sert, 2019'da 2.966'dan 2020'de 4.175 milyar TL'ye, ağırlıklıla ticari mamûl maliyeti ağırlıklıdır. Kambiyo zararları 2019'da 90'dan 2020'de 162 milyar TL'ye çıkmış, tüccar-kambiyo zarar eşleşmesi güç kabul edilebilirdir. Toptan ticaretin finansman giderleriye 2019'da 58'den 2020'de 55 milyar TL'ye düşmüştür. Kârlılık, 2019'da 42 milyar TL, 2020'deyse 71 milyar TL'dir. Karşılaştırmalı bakıldığında ticaret sektörünün düşük faiz-maliyet yapısı belirgindir (inşaat/müteahhitlik sektörünün bu segmentte taşınan kredi payı hatırlatılmalıdır). Cirolara nazaran vergi yükü 2019'da 15, 2020'de 23 milyar TL bandındadır.

Ülke tüm sektörleri olarak bakıldığında 10.595 milyar TL aktif/pasife sahip, bunun 7.738 milyar TL'si borç, 2.857 milyar TL'si öz-kaynaklardan müteşekkildir. Banka kredileri, toplam borçların %48'i kadardır. Başka ifadeyle, firma-hane halkları ve firma-firma kendi içlerinde borç (cari hesapları), bankalardan fazladır. Bankalar, firmaların hane halkı ve firmaların kendi içlerinde dayanışmasının üstünde konumlanmış değildir. Düşük parasallaşma, başka çalışma konusudur. **Cari hesap hattı banka kredi hattının hâlâ üstündedir.**

Girişimci-müteşebbis olarak bakıldığında imalatta 140.000, inşaatta 127.000, toptan-perakendede 281.000 şahıs/firma bulunmaktadır. Tüm sektörler toplamında rakam 860.000'dir.

İnşaatın yol açtığı stresi ortadan kaldırın, reel sektör-bankacılık etkileşiminde işleyiş makûl, nispi pürüzsüzdür. İnşaat sektör stresini ortadan kaldırın, bankaların kredi hattının daha büyük ve uzun vadeli olmaması için neden azdır. İnşaat, alt-yapı ve KÖİ yatırımları kaynaklı muhasebe, maalesef, çalışma çerçevesi içine az kısmıyla gömülü görünmektedir. Oysa alt yapı ve KÖİ için tesisleşme ve yatırımları, gerçekten ve özünde kamuya aittir, er ya da geç tam ve işler vaziyette kamuya teslim edilecektir. Karşılığındaysa kamu-müteahhitler arasında hesap kesilecektir. **Sadece alt yapı ve KÖİ projelerinden kaynaklanan muhasebe, milli gelirin %25'i üstündedir.** Böyle bakıldığında özellikle büyük müteahhitlik sektörü daha güvenilir, rahat görünebilir.

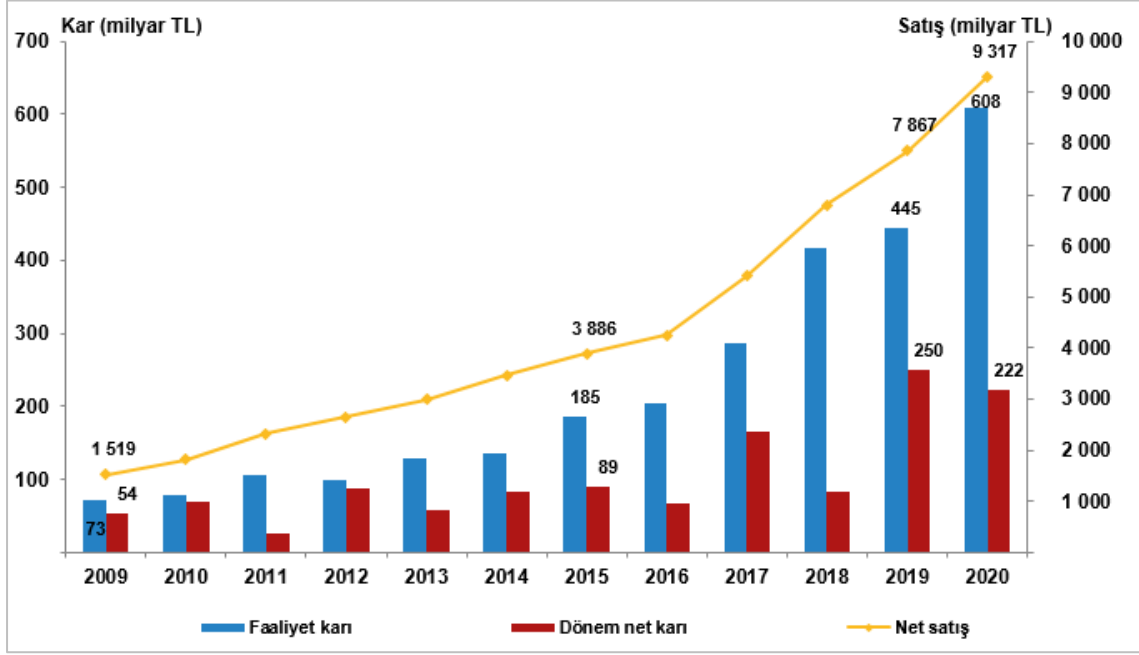
Bahsi uzatmayacak, makûliyet-rasyonalite bakımından reel-sektör bankacılık etkileşimi, enerji, havacılık gibi kritik sektörler bir yana, yalın denebilecek işleyişte, pürüzlü konular inşaat merkezlidir. İmalat vd. sektörlerin konjonktürel nedenlerle (Covid-19 sonrası ülkemize talep kayması) süratle toparlanabildikleri, düşük

rasyonalite işleyişlerinden kaynaklanan sıkıntıları hafifletebildikleri eklenmelidir.

Saygılarımızla,
S Bilişim Danışmanlık

NACE, Rev. 2 Kısım	(Milyon TL)						
	Aktif			Pasif			
	Dönen varlıklar	Duran varlıklar	Toplam	Kısa vadeli yabancı kaynaklar	Uzun vadeli yabancı kaynaklar	Öz kaynaklar	Toplam
Toplam	6 380 277	4 216 406	10 596 683	4 925 358	2 813 980	2 857 345	10 596 683
A-Tarım, ormancılık ve balıkçılık	41 210	25 981	67 191	34 399	10 908	21 884	67 191
B-Madencilik ve taş ocakçılığı	89 283	109 475	198 758	55 045	68 510	75 203	198 758
C-İmalat	2 090 985	925 270	3 016 255	1 375 330	636 837	1 004 088	3 016 255
D-Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım	227 628	527 674	755 302	234 128	350 154	171 021	755 302
E-Su temini;kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri	17 686	11 399	29 085	14 954	5 873	8 258	29 085
F-İnşaat	983 210	448 698	1 431 908	767 946	382 185	281 777	1 431 908
G-Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı	1 888 259	460 620	2 348 878	1 416 651	328 440	603 787	2 348 878
H-Ulaştırma ve depolama	258 576	473 241	731 816	266 047	402 286	63 483	731 816
I-Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri	102 798	169 523	272 321	116 717	124 578	31 026	272 321
J-Bilgi ve iletişim	147 163	129 977	277 140	101 168	60 198	115 774	277 140
L-Gayrimenkul faaliyetleri	65 910	171 522	237 433	72 888	130 606	33 939	237 433
M-Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler	271 225	602 888	874 113	283 166	219 005	371 942	874 113
N-İdari ve destek hizmetleri faaliyetleri	120 080	82 989	203 069	114 029	48 228	40 812	203 069
P-Eğitim	22 479	21 648	44 128	26 678	8 482	8 967	44 128
Q-İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri	35 154	36 952	72 106	29 658	19 824	22 624	72 106
R-Kültür, sanat, eğlence, dinlenme ve spor	13 004	15 871	28 876	10 941	16 661	1 274	28 876
S-Diğer hizmet faaliyetleri	5 627	2 676	8 303	5 611	1 205	1 487	8 303

NACE, Rev. 2 Kısım	(Milyon TL)						
	Brüt satışlar				Net satışlar	Faaliyet karı veya zarar (-)	Dönem net karı veya zarar (-)
Yurt içi satışlar	Yurt dışı satışlar	Diğer gelirler	Toplam				
Toplam	7 894 985	1 710 444	157 448	9 762 877	9 316 770	608 162	221 648
A-Tarım, ormancılık ve balıkçılık	44 530	6 233	968	51 731	50 376	2 803	1 571
B-Madencilik ve taş ocakçılığı	66 062	15 070	1 980	83 112	82 042	20 196	16 426
C-İmalat	2 216 857	838 851	36 170	3 091 877	2 908 704	301 312	184 992
D-Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım	442 676	2 513	11 007	456 196	416 447	58 625	1 717
E-Su temini;kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri	23 484	2 367	294	26 145	25 808	1 307	616
F-İnşaat	466 039	34 420	9 415	509 873	503 797	28 998	8 609
G-Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı	3 672 298	607 336	69 315	4 348 948	4 175 670	129 014	71 268
H-Ulaştırma ve depolama	295 841	153 293	10 068	459 202	452 570	18 301	- 40 976
I-Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri	95 997	2 091	3 160	101 247	99 003	- 2 707	-25 056
J-Bilgi ve iletişim	179 199	19 639	2 035	200 874	178 958	21 477	16 651
L-Gayrimenkul faaliyetleri	36 838	407	1 436	38 682	35 789	6 481	-23 191
M-Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler	120 195	13 412	4 561	138 167	136 186	10 470	4 111
N-İdari ve destek hizmetleri faaliyetleri	141 637	12 857	3 853	158 347	155 467	3 699	1 127
P-Eğitim	25 866	232	891	26 989	25 643	1 859	1 483
Q-İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri	53 343	1 333	1 649	56 325	55 420	6 131	2 736
R-Kültür, sanat, eğlence, dinlenme ve spor	7 436	138	357	7 931	7 735	92	- 471
S-Diğer hizmet faaliyetleri	6 689	252	291	7 232	7 153	103	35

“Bu raporun barındırdığı ya da dayandığı bilgiler yazarlarının doğru ve güvenilir olduğuna inandığı kaynaklardan alınmış ve akademik denetime tabi tutulmuştur. Bununla birlikte üçüncü şahıslardan alınan hiçbir bilginin doğruluğu ve tamlığı bağımsız olarak onaylanmamış buna dair bir garanti verilmemiştir. Rapordaki ifadeler geleceğe dair güncel beklentiler temin edebilir ve doğrudan güncel veya tarihi bir gerçeğe ilişkin olmayan herhangi bir beyan içerebilir. İşbu ifadeler bilinen / bilinmeyen riskler, tereddüt ve kapsamlı olarak belirtilmemiş başka faktörler içerebilir. Bu rapora katkıda bulunanlar sürekli değişen bir çevrede faaliyet gösterdiğinden devamlı yeni risklerin ortaya çıkması doğaldır. Okuyucu bu ifadeler aşırı bir güven sergileyerek yatırım ya da ticari bir işlem yapmalarını için uyarılmaktadır. Raporun hazırlanmasına katkıda bulunanlar yeni bir bilginin doğuracağı sonucu müteakiben hiçbir ifade üzerinde halka açık bir güncelleme yapma zorunluluğu taşımaz. Raporu yazarlar bu bilgilerin kullanımına bağlı olarak hiçbir zarar yahut kayıptan hiçbir şekilde sorumlu tutulamazlar.” Tüm hakları saklıdır. Bu raporun hiçbir parçası fotokopi, kayıt, bilgi depolama ve yeniden kullanımı mümkün kılacak araç / sistem dâhil olmak üzere alıntı yapılamaz, yeniden yayınlanamaz.